

بیران موفق بارو یکرد سیستماتیک

بررسی رابط بین فکر سیستماتیک و اثربخشی مدیریت

آموزش و پرورش، سه سالن مانه و سملقان سال ۱۳۹۳

نگارش :

الهام کرامتی

نشر زیلان

تابستان ۱۳۹۸

سرشناسه

کرامتی، الهام، ۱۳۶۲ - Elham.keramati

عنوان و نام پدیدآور

مدیران موفق با رویکرد سیستماتیک: بررسی رابطه بین تفکر سیستماتیک و اثربخشی مدیریت آموزش و پرورش شهرستان مانه و سملقان سال ۱۳۹۲/نگارش الهام کرامتی.

مشخصات نشر

بجنورد: انتشارات زیلان، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری

۱۰۶ ص: جدول، نمودار.

شابک

۹۷۸-۶۰۰-۹۷۹۰۱-۹۰۷

وضعیت فهرست نویسی

فیبیا

عنوان دیگر

بررسی رابطه بین تفکر سیستماتیک و اثربخشی مدیریت آموزش و پرورش شهرستان مانه و سملقان سال ۱۳۹۲.

موضوع

آموزش و پرورش -- ایران مدیریت نمونه پژوهی

موضوع

Education Case studies -- Management -- Iran --

موضوع

مدیران آموزشی -- ایران نمونه پژوهی

موضوع

School administrators -- Iran -- Case studies

رده بندی کنگره

۳۲۸.۰۴

رده بندی دیویی

۳۷۱/۳۰۰۵۵

شماره کتابشناسی ملی

۵۸۳۸۸۲۱

نام کتاب: مدیران موفق با رویکرد سیستماتیک

مؤلف: الهام کرامتی

ویراستار ادبی و فنی: حبیب الله رحمانی

ناشر: زیلان

تعداد صفحات: ۱۰۶ صفحه

تیراژ: ۵۰ نسخه

نوبت چاپ: تابستان ۱۳۹۸

طراح جلد و صفحه آرا: محمد شاهین پور

قطع: رقعی

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۷۹۰۱-۹۰۷

قیمت: ۲۵۰۰۰ تومان

بجنورد- خیابان ۳۲ متری شهیدا- خیابان معراج- پلاک ۴۶- شاهین پور: ۰۹۱۵۱۸۷۳۶۲۷

فصل اول: کلیاتی بر تفکر سیستمی و اثربخشی

۱۸	تعاریف نظری و عملیاتی.....
۱۸	۱) تعریف نظری.....
۱۸	۲) تعریف عملیاتی.....
۱۹	۱- سکر از دیدگاه‌های مختلف.....
۲۰	۲- ویژگی‌های ذهنی متفکر.....
۲۱	۳- تعریف سیستم.....
۲۱	۳-۱- مروری بر ظاهر و جریانی سیستمی.....
۲۲	۳-۲- مشترکات یک سیستم.....
۲۲	۳-۳- ویژگی یک سیستم.....
۲۵	۳-۴- سیستم‌های ذهنی و عینی.....
۲۵	۳-۵- مسائل مفهومی تئوری سیستم‌ها.....
۲۸	۳-۶- نکات بارز سیستم‌های حقیقی.....
۲۹	۳-۷- اهداف سیستم.....
۳۱	۴) تفکر سیستمی، نگرش‌ها و مؤلفه‌ها.....
۳۱	۴-۱- تفکر سیستمی.....
۳۳	۴-۲- رابطه نگرش سیستمی با نگرش‌های پیشین خود.....
۳۴	۴-۳- اهمیت نگرش سیستمی.....
۳۵	۴-۴- پیش فرض‌های نظریه‌ی سیستمی.....

۳۶	۴-۵- دو جنبش نگرش سیستم.....
۳۷	۴-۶- انواع نظریه سیستمی.....
۳۸	۴-۷- اصول نظریه‌ی سیستمی.....
۳۹	۴-۸- خصایص دیدگاه سیستمی.....
۴۰	۴-۹- مدل تفکر سیستم.....
۴۳	۴-۱۰- مؤلفه‌های تفکر سیستمی.....
۵۲	۴-۱۱- ایجاد انگیزه برای یادگیری سایر مهارت‌های تفکر سیستمی.....
۵۳	۴-۱۲- مقایسه بین تفکر سیستمی و رواج مدهای مدیریت.....
۵۴	۴-۱۳- قوانین تفکر سیستمی.....
۵۷	۴-۱۴- نظریه سیستم‌ها.....
۵۹	اثربخشی.....
۵۹	(۱) تعاریف اثربخشی.....
۶۰	(۲) مدل‌های اثربخشی سازمانی.....
۶۴	(۳) ادغام معیارهای اثربخشی.....
۶۴	(۴) مفاهیم و رویکرد اثربخشی.....
۶۸	(۶) مدیریت اثربخش.....
۷۳	(۷) ارتباطات و اثربخشی.....
۷۶	(۸) تکنولوژی و اثربخشی.....

فصل دوم: تحلیل تفکر سیستمی و اثربخشی در مدیریت آموزش و پرورش مانه و سملقان

۸۰ توصیف داده‌ها

۸۷ بررسی فرضیه‌ها

۹۸ نتیجه گیری

۱۰۱ منابع

www.ketab.ir

مقدمه:

هدف کتاب حاضر بررسی رابطه بین تفکر سیستماتیک بر اثربخشی مدیریت آموزش و پرورش شهرستان مانه و سملقان در سال ۱۳۹۳-۱۳۹۲ جامعه آماری پژوهش را کلیه مدیران اداره آموزش و پرورش شهرستان مانه و سملقان که ۲۰۰ نفر بوده‌اند تشکیل داده‌اند. حجم نمونه مطابق با جدول مورگان ۱۲۸ نفر نیز برآورد شده است که به شیوه نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند و ابزار گردآوری آن مطالعه کتابخانه‌ای و پرسشنامه می‌باشد. برای متغیر تفکر سیستماتیک پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است که دارای ۲۴ سؤال می‌باشد. وایی آن توسط چندین استاد بررسی شده و مورد تأیید قرار گرفته است و اثربخشی مدیریت آموزش و پرورش نیز از پرسشنامه استاندارد دکتر مقیمی استفاده شده است که دارای ۳۳ سؤال می‌باشد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از شاخص ضریب همبستگی برای بررسی روابط بین متغیرات تحقیق به کمک نرم افزار spss استفاده شده است نتایج نشان می‌دهد، بین تفکر سیستماتیک و اثربخشی مدیریت آموزش و پرورش رابطه معنادار وجود دارد که همه ابعاد تفکر سیستماتیک که شامل علم کنترل، نگرش ذهنی، ارتباطات، تکنولوژی، برنامه ریزی، جانشینی، اهمیت زمان و مهارت می‌باشد مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است که رابطه معناداری، اثربخشی آموزش و پرورش دارند.

پیشگفتار

با توجه به شرایط فعلی جهان و پیشرفت چشم‌گیر تکنولوژی‌های مختلف به خصوص تکنولوژی ارتباطات و اطلاعات ممکن است چنین تصور شود که تعلیم و تربیت صرفاً می‌بایست به طور خاص بر بکارگیری و تربیت کاربران برای استفاده مناسب از این تکنولوژی تمرکز کند اما صرف در اختیار داشتن و استفاده از این تکنولوژی در دنیای تعلیم و تربیت، راهگشای انسان امروز و آینده نخواهد بود. در دنیای فعلی، موضوع اساسی، تربیت انسان‌هایی است که خوب بیندیشند، امروزه فراگیران برای روبرو شدن با تحولات سخت‌انگیز دنیای بیست و یکم باید به طور فزاینده‌ای مهارت‌های تفکر را برای تصمیم‌گیری مناسب و حل مسائل پیچیده جامعه کسب کنند. بسیاری از صاحب نظران مانند انیس، پول و لیمن (به نقل از شعبانی، ۱۳۸۲: ۸۹) بر این باورند که یکی از اهداف اساسی تعلیم و تربیت باید تربیت انسان‌های متفکر باشد. متفکران منتقد اهل مباحثه و پُر سر و صدا هستند، آنان در واقع ماشین جاهل را به حرکت در می‌آورند و به سختی می‌توانند بین خطوط کاوشگری و خطر کرنش‌ها، مانور دهند. پول معتقد است که تربیت انسان‌های صاحب اندیشه و ذهن کاوشگر، باید نخستین هدف و محصول نهایی تعلیم و تربیت باشد. به عقیده میرزایی در عصری که کتاب‌های درسی به سرعت کهنه می‌شوند و نوآوری دائماً تجربه می‌شود، اهداف نهایی و کلی تعلیم و تربیت بازگیر باید تغییر یابد، به عبارت دیگر روش‌های سنتی تدریس و یادگیری یعنی جایگاه منفعل فراگیران در محیط آموزشی و تکیه بر پر کردن ذهن از اطلاعات، دیگر جوابگوی نیازهای تربیتی نسل حاضر و آینده نخواهد بود و برای تربیت صحیح فراگیران نیاز است تا آن‌ها آزادانه، خلاقانه و نقادانه و به طور علمی بیندیشند و برنامه‌های مدارس و مرکز آموزشی باید نظم فکری را به فراگیران منتقل نمایند و چنان سازماندهی شوند که آن‌ها را به جای

ذخیره‌سازی حقایق علمی، درگیر مسأله نمایند. از نظر گوج تطابق با دنیایی که دائماً در حال تغییر است با دسترسی صرف به اطلاعات و ارتباطات حل نخواهد شد. یکی از مهمترین نیازهای عصر ارتباطات، مهارت‌های تفکر است.

دام و وولمن^۱ معتقدند که شهروندی در دنیای جدید شایستگی‌های دیگری به جز توانایی‌های قبلی و سنتی را طلب می‌کند، اکنون از افراد انتظار نداریم که محل و مکان زندگی خودشان را بشناسند بلکه انتظار داریم موقعیت خودشان را در اجتماع تعریف و مشخص نمایند. روماس^۲ به نقل از فتحی‌آذر، (۱۳۸۲: ۸۲) معتقد است که رشد توانایی اندیشیدن و حل مسئله، تمرکز تربیت فنی و حرفه‌ای فراگیران است. در جامعه‌ای که سیستم تعلیم و تربیت آن بدون بحث و انتقاد، امور را می‌پذیرد و بدون تفکر آن‌ها را منعکس می‌کند، خطر پدید آمدن انسان‌های فاقد توان و نیروی تفکر در جامعه زیاد می‌باشد. لذا (هالپرن^۳، ۱۹۹۸: ۴۵۵) معتقد است: هدف تعلیم و تربیت برای شهروند مردم سالار، پرورش تفکرسیستماتیک است.

مطابق دیدگاه سیستمی، کشور یک سیستم است و این سیستم نیازمند مدیریت است و شرط اصلی مدیریت این سیستم، آن است که مدیران، با تمرکز بر بزیب نگر، اجزا را در ارتباط متقابل با یکدیگر ببینند و سعی در هدایت رهبری آن با دلیلی جامع بکنند. (اسدی، ۱۳۷۹: ۷).

گرچه درک اهمیت دیدگاه سیستمی در مدیریت کلان، از ابتدای پیدایش و رشد مدیریت آشکار بوه است، ولی در آغاز با توجه به رویدادهایی که از اهمیت تاریخی

^۱ Dam and Vvlmn

^۲ Thomas Bolt

^۳ Halprn

بسیاری برخوردارند، اهمیت داشتن دیدگاهی سیستمی جامع نگر، بیش از پیش مورد تأکید است. تحولات امروزی در زندگی بشری که حول انقلابی عظیم در تکنولوژی اطلاعاتی می‌گردد، چشم اندازهای زندگی اجتماعی انسان را درگرون کرده و با سرعتی شتابان در راستای سازماندهی مجدد، تقویت روابط متقابل میان اقتصادها، فرهنگ‌ها، سیاست‌هایی است که تا مدت‌ها قبل از یکدیگر مستقل به نظر می‌رسیدند، در این تحول شلیک بید از روابط میان اقتصاد، دولت و جامعه در سطح ملی و بین‌المللی ایجاد می‌شود. که پس از این بر استحکام دیدگاه سیستمی در تحلیل جوامع انسانی و بصیرت‌هایی حاصل از آن بر روی سازماندهی و مدیریت جامعه معاصر می‌افزاید. (کاستلز،^۱ ۱۳۸۵: ۲۷). نظریه عمومی سیستم‌ها، به عنوان یک رویکرد فلسفی و روانشناختی، تأثیرات عمیق و پایداری را در حوزه نگرش انسان معاصر نسبت به جهان و امکان تغییر آن ایجاد نموده است. (مهدی زاده و هم‌ارای، ۱۳۸۵: ۴۴)

در یک تعریف ساده روش سیستمی، شامل دسته‌ای از دستورالعمل‌ها و یا اصول مدیریت نیست، بلکه یک «رویکرد» است که در نظر خود القای بینشی خاص را در جهت مدیریت یک سازمان و درک بهتر ارتباطات پیچیده انسانی که یک کل واحد را تشکیل می‌دهند. (همان منبع، ۲۰۸) می‌دانیم که هدف از مدیریت، تحقق اهداف تعریف شده برای آن است و مجموعه اقدامات و فعالیت‌هایی که در جهت تحقق اهداف سازمانی صورت می‌پذیرد را می‌توان «مدیریت» نامید. مدیریت، از طریق بکارگیری منابع و اتخاذ روش‌های مناسب رهبری و سازماندهی، درصدد تحقق اهداف بر می‌آید. نگرش

^۱ Castells

سیستمی، چارچوب روش شناختی جهت تحقق و بررسی ساخت و کارکرد یک سیستم را فراهم می‌آورد. (شکویی، ۱۳۷۸: ۴۹)

سازمان به مثابه سیستم اطلاعاتی که تصمیم‌گیری، هماهنگی و ارتباطات را پیگیری می‌نماید و سازمان را مکانیزمی برای جمع‌آوری و مرتب کردن اطلاعات برای مدیران و تصمیم‌گیرندگان می‌داند. هر دو سیستم یاد شده در چارچوب سیستم بزرگتری که از سه عامل معنای دولت و کشور تشکیل شده است، قرار دارند و در ارتباط ارگانیک با عوامل سه گانه ذکر شد می‌باشند. (فخیمی، ۱۳۷۹: ۲۱۲) آنچه که قابل ذکر است، در نظر گرفتن تغییر و تحول مدیریت به تکامل آن می‌باشد که از بخشی به سیستمی در سطح جهان رسیده است. رویکردهای گوناگون به برنامه‌ریزی راهبردی را ایجاب می‌کند و در آن روند برنامه‌ریزی بر پایه شناخت‌های دینار و امکانات واقعی استوار بوده و اقدامات اجرایی به صورت مرحله‌ای به همراه اصلاح و رنگری خواهد بود. لذا می‌توان برای مدیران آموزشی به وظایف متعددی از جمله ایجاد انگیزه در کارکنان محیط آموزشی به منظور بالا اثر بخشی عملکرد آنان، ارزشیابی واقع‌بینانه و استفاده فعالیت کارکنان، برقراری ارتباط مؤثر اشاره کرد. در مورد اثربخشی تعاریف مشخص ارائه شده است: میرکمالی اثربخشی را میزان تحقق اهداف بیان می‌کند و بارنارد معتقد است اثربخشی مربوط به تحقق اهداف سازمان می‌شود. (اقتداری، ۱۳۶۹: ۳)

مهارت انسانی مهمترین مهارت برای مدیران است. در صورتی که مدیری واجد این مهارت باشد، خواهد توانست ضمن ایجاد محیط تفاهم و همکاری بین زیردستان و قبول عقاید آنها، محیطی سرشار از پذیرش و امنیت ایجاد کند. چنین مدیری آنچنان نسبت به نیازها و انگیزه‌های افراد خود حساس است که می‌تواند واکنش‌های احتمالی افراد را در

مقابل تصمیمات خود و نتایج آن‌ها تشخیص دهد و به‌طور عمل نماید که احساسات دیگران در آن رعایت شده باشد.

گرچه درک اهمیت دیدگاه سیستمی در مدیریت کلان، از ابتدای پیدایش و رشد مدیریت آشکار بوده است ولی در آغاز با توجه به رویدادهایی که از اهمیت تاریخی بیماری برخوردارند، اهمیت داشتن دیدگاه سیستمی جامع‌نگر، بیش از پیش مورد تأکید است. تحولات امروزه در زندگی بشری که حول انقلابی عظیم در تکنولوژی اطلاعاتی می‌گردد، چشم اندازهای زندگی اجتماعی انسان را دگرگون کرده و با سرعتی شتابان در راستای سازنده‌ی مجدد، تقویت روابط متقابل میان اقتصادها، فرهنگ‌ها، سیاست‌هایی است که تا مدت‌ها قبل، از یکدیگر مستقل به نظر می‌رسیدند، در این تحول شکلی جدید از روابط میان اقتصاد، دولت و جامعه در سطح ملی و بین‌المللی ایجاد می‌شود که بیش از پیش بر استحکام دیدگاه سیستمی در تحلیل جوامع انسانی و بصیرت‌هایی حاصل از آن برای سازماندهی و مدیریت جامعه معاصر می‌آید. (کاستلز، ۱۳۸۵: ۲۷) رویکرد سیستمی نسبت به اثربخشی چنین اظهار می‌دارد که سازمان‌ها متشکل از قسمت‌ها فرعی مرتبط به هم هستند. اگر قسمتی از این سیستم ضعیف عمل کند، اثر عملکرد ضعیف آن، بر عملکرد کل سیستم مؤثر واقع می‌شود. اثربخشی، مشتمل بر آگاهی و تعاملات مؤثر با عوامل محیطی است. در دنیای فعلی، موضوع اساسی، تربیت انسان‌هایی است که خوب بیاندیشند. بنابراین اهمیت و ضرورت تحقیق بیشتر آشکار می‌شود.

اهمیت دیدگاه سیستمی در این است که دیدگاه سیستمی مدیران به مدیران حال و آینده اجازه می‌دهد که سازمان را به عنوان یک کل، مشتمل به سیستم‌های فرعی متعدد و اجزا به هم مرتبط است، مورد توجه قرار دهند. دیدگاه سیستمی ایده برخی مدیران سطوح پایین سازمان را که مشاغل خود را به عناصر مجزا، ایستا و فاقد نقش در حیات

سازمان می‌پندارد، رد می‌کند تفکر سیستمی یک رویکرد منحصر به فرد برای حل مسأله است که در آن به مسائل مشخص به عنوان بخشی از سیستم‌های کلی نگریسته است که تفکر سیستمی شامل ویژگی‌های متعددی است که از آن می‌توان به وابستگی متقابل بین اجزای سیستم، کل‌نگری، جستجوی هدف، تبدیل داده‌ها به ستاده‌ها، آنتروپی منفی، بازخور، هم‌ایانی، چند پایانی، و هم افزایی اشاره کرد. بنابراین تفکر سیستمی چارچوب مفهومی برای حل مسائل می‌باشد که از طریق تمرکز بر مشکلات اتفاق خواهد افتاد حل مسائل در این روند از دست یافتن الگویی جهت افزایش درک سازمان و توجه به مسأله حاصل می‌شود. نتایج بدست آمده از تفکر سیستمی به نحوی ایجاد سیستم بستگی دارد، زیرا تفکر سیستمی از روابط وجود بین قسمت‌های مختلف سیستم ایجاد می‌شود. (مرتضوی، ۱۳۸۷: ۲۰) اینجاست که اگر نگاه کل گرایانه به سیستم مشخص می‌شود. ویژگی‌ها و سبک‌های مدیریت اثر بخشی، فرهنگ‌سازی، بهرهوری کارکنان و در نهایت، موفقیت یا شکست تعیین کننده هستند یک مدیر باید توانایی هدایت، نظارت، تشویق، القاء، کردن، هماهنگی، تسهیل در امور و پیشرو بودن را تغییر را داشته باشد و ویژگی‌های رهبری خود و دیگران را بسط دهد و از برنامه‌ریزی، مهارت‌های ارتباطی و سازمانی بهره جوید. با رویکرد سیستمی، می‌بایست بخش‌ها و اجزای سازمان در قالب یک سیستم کلی دیده شوند که بخشی از یک سیستم بزرگ‌تر بوده است و البته با سیستم‌های متعدد دیگر نیز در ارتباط و تأثیر و تأثر متقابل است. برای اصلاح امور و توفیق سازمان، تغییر و اصلاح سیستم‌ها بسیار مهم‌تر از تغییرات دیگر می‌باشد.

اگر سیستم‌های سازمان به اندازه‌ی کافی، کامل، جامع و هوشمندانه طراحی شده و البته به کار گرفته شوند، همین سیستم‌ها فرصت سوء استفاده، تعلل و رکود را به افراد نخواهند داد. در این گونه سیستم‌ها فرصتی برای رابطه بازی، تخلف و دور زدن فرآیندها

وجود نداشته و سیستم کلی سازمان در عین تعامل با سیستم‌های دیگر به شرایط و اقتضایات محیطی سریع واکنش نشان می‌دهد لذا در سازمان آموزش و پرورش اهمیت و ضرورت آن دیده می‌شود.

با توجه به ضرورت تحقیق در رویکرد سیستمی آموزش و پرورش برآنیم تا در این اثر به این موضوع بپردازیم در مجموعه‌ای حاضر که شامل دو فصل است؛ در فصل اول به کیان و -رباره‌ی تفکر سیستمی و اثربخشی؛ در فصل دوم، تحلیل تفکر سیستمی و اثربخشی در آموزش و پرورش شهرستان مانه و سملقان پرداخته‌ایم. امید است که این اثر مفید بوده مورد استفاده‌ی مدیران قرار بگیرد. در پایان ضروری است از تمام کسانی که در خلق این اثر مشارکت داشتند تشکر و تقدیر و تشکر نمایم.

الهام کرامتی